

ILMASTO-OIKEUTTA

2024/kevät Ympäristöoikeus

Ari Ekroos

1

Sisällys

1. Johdanto: hillitseminen ja sopeutuminen
2. Kansainvälinen ilmasto-oikeus
3. EU:n ilmastopolitiikka ja –lainsäädäntö
4. Suomen ilmastolainsäädännöstä ja “uusi” ilmastolaki

2

Yleistä, EU, Suomi - Sisällys

1. **Johdanto: hillitseminen ja sopeutuminen**
  - Laajuus, yleinen/erityinen, tasot
2. **Kansainvälinen ilmasto-oikeus**
  - Sopimusjärjestelmä lyhyesti
  - ... Kioto ... Pariisi ...
3. **EU:n ilmastopolitiikka ja –lainsäädäntö**
  - Tavoitteet ja keinot
  - EU:n “ilmastolakiehdotus”
4. **Suomen ilmastolainsäädännöstä**
  - Lainsäädäntö ja politiikka
  - Ilmastolaki

3

Ilmasto-oikeuden käsite

- Mikä tahansa lainsäädäntö, jolla on positiivisia tai negatiivisia vaikutuksia ilmastoon eli
  - Ilmastomuutoksen *hillitsemiseen (mitigation)*
  - Ilmastomuutokseen *sopeutumiseen (adaptation)*
- **Voidaan jakaa välittömiä ja välillisiä vaikutuksia omaaviin**
- **Voidaan jakaa myös**
  - Yleiseen (esim. Ilmastolaki, Pariisin sopimus, jne.)
  - Erityiseen (esim. Päästökauppalaki, energiatehokkuussäätely, jne.)
- **Ilmastopolitiikalla vaikutetaan ilmasto-oikeuteen**
  - Jaetaan usein sektoreihin, esimerkiksi: energiantuotanto, liikenne, rakentaminen, maankäyttö, maatalous, metsätalous, jätteet, jne.
    - *EU:n ilmastolainsäädännössä ohjauskeinon/kohteen mukaan*
- **Ohjauskeinot: command/control, economic, information based**

4

Sisällys

1. **Johdanto: hillitseminen ja sopeutuminen**
    - Laajuus, yleinen/erityinen, tasot
  2. **Kansainvälinen ilmasto-oikeus**
    - Sopimusjärjestelmä lyhyesti
    - ... Kioto ... Pariisi ... UAE ...
  3. **EU:n ilmastopolitiikka ja –lainsäädäntö**
    - Tavoitteet ja keinot
    - EU:n “ilmastolakiehdotus”
  4. **Suomen ilmastolainsäädännöstä**
    - Lainsäädäntö ja politiikka
    - Ilmastolaki ja sen uudistaminen
-

5

Kansainvälinen ilmasto oikeus

- **Ilmastonmuutosta koskeva Yhdistyneiden Kansakuntien puitesopimus vuonna 1992, voimaan 1994**
    - UN Framework Convention on Climate Change (UNFCCC)
      - *Ei velvollisuuksia*
  - **Kioton pöytäkirja vuonna 1997, voimaan 2005**
    - Velvollisuuksia sopimusosapuolille
  - **Pariisin ilmastosopimus 2015, voimaan 2016**
    - Velvollisuuksi sopimusosapuolille
-

6

Ilmastonmuutossopimus, UNFCCC

- **Tavoite: kasvihuonekaasujen pitoisuuksien vakiintuminen ilmakehässä sellaiselle tasolle, ettei ihmisen toiminnasta aiheudu vaarallista häiriötä ilmastojärjestelmässä**
- **Osapuolet 197, joista 175 ratifioinut**
- **Keskeiset periaatteet**
  - Varovaisuusperiaate
  - Yhteisen mutta eriytetyn vastuun periaate... (kehitysmaat/kehittyneet)
    - *Periaatteesta ollaan osittain luovuttu/luopumassa (Pariisi)*

7

Ilmastonmuutossopimus

- **Kansalliset säädökset:**
  - Asetus ilmastonmuutosta koskevan Yhdistyneiden Kansakuntien puitesopimuksen voimaansaattamisesta (SopS 61/1994), voiman 1.8.1994
    - Ilmastonmuutosta koskeva Yhdistyneiden Kansakuntien PUITESOPIMUS
      - **Ei sitovia päästövähennystavoitteita**
  - Laki ilmastonmuutosta koskevan Yhdistyneiden Kansakuntien puitesopimuksen Kioton pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta (SopS 12/2005)
    - Tasavallan presidentin asetus ilmastonmuutosta koskevan Yhdistyneiden Kansakuntien puitesopimuksen Kioton pöytäkirjan voimaansaattamisesta sekä pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain voimaantulosta (SopS 13/2005), 16.2.2005
- **ILMASTONMUUTOSTA KOSKEVAN YHDISTYNEIDEN KANSAKUNTIEN PUITESOPIMUKSEN KIOTON PÖYTÄKIRJA**
  - **Velvoittaa teollisuusmaita vähentämään kuuden kasvihuonekaasun päästöjä yhteensä 5,2 prosenttia vuoden 1990 tasosta vuosina 2008-2012**
- COP15, Kööpenhamina, joulukuu 2009, COP 16, Cancun, COP 17, Durban, COP 18 Doha, COP 19 Varsova
- **PARIS COP21, 2015 December, in force October 2016**
- COP 22 Marrakech 2016 (7-18 November), COP 23 Bonn, 2017, COP 24 **Katowice**, 2018 (2-14 December) - COP 24/CMP 14/CMA 1.3
- COP 25, (Chile)/Madrid, COP 26, 2020 Glasgow – siirretty 2021
- COP 27, Sharm el-Sheikh
- COP 28, 2023 UAE

8

Kioton pöytäkirja historiaa

- **Päästövähennystavoitteet kehittyneille maille, vertailuvuosi 1990**
  - Kaudet 2008-2012 ja 2013-2020
  - Suomen ja EU:n päästövähennystavoite 8 % vuoteen 2012 mennessä
  - Suomi ja EU 20(-30) % vuoteen 2020 mennessä (Doha)
- **Kioton mekanismit**
  - Päästökauppa
  - Joustomekanismit (CDM ja JI)
- **Raportointi**

9

2010, COP 15, tulos: max +2C

- Yhdysvallat ja suuret kehitysmaat sitoutuivat Kööpenhaminassa rajoittamaan maailmanlaajuisen lämpötilan nousun kahteen asteeseen
- Maita kehoitettiin sitoumuksessa ilmoittamaan vuoden 2010 tammikuun loppuun mennessä YK:n ilmastopöytäkirjan sihteeristölle vapaaehtoisesti
  - Tavoitteensa
  - Kehitysmaat toimensa päästöjen vähentämiseksi
- Sitoumista sovittiin arvioitavan uudelleen vuoteen 2015 mennessä

10

Pariisin sopimus, 2015

- Vuoden 2020 jälkeinen aika, ei takarajaa
- Tavoitteena rajoittaa ilmaston lämpeneminen selvästi alle 2 celcius-asteen, jopa 1,5 celcius-asteeseen esiteollisesta ajasta
  - (HUOM! IPPC (hallitusten välinen ilmastonmuutospaneeli): 1,5 astetta)
- **Nationally determined contributions (NDC)**
  - Sopimusosapuolet ilmoittavat vähennystavoitteistaan

11

Glasgow 2021

- Kehotettiin sopimusosapuolia päivittämään päästövähennystavoitteensa ja pitkän tähtäimen vähähiilisyysuunnitelmansa 2022
- 1,5 asteen tavoitetta tarkastellaan vuosittain
- Pariisin sopimuksen sääntökirja täydentyi kansainvälisiä markkinamekanismeja koskevilla säännöillä
  - pyritään estämään samojen päästövähennysten käyttämistä kahden eri maan kansallisiin tavoitteisiin, ja varmistamaan, että päästövähennyshankkeet ovat lisäisiä muihin toimiin nähden.
    - *Kioton päästövähennysyksiköiden rajoitettu käyttö kuitenkin sallitaan 2030 saakka*
- **Rahoituslupauksia**
- **Raportointisäännöt**

12

COP27 Sharm El-Sheikhissa 2022

- **Onnistumisia**
  - Menetyksiin ja vahinkoihin uuden rahaston perustaminen
  - Kokouksessa saatiin uusia rahoituslupauksia sopeutumiseen
  - Globaalin sopeutumistavoitteen osalta työ eteni: askeleet eteenpäin tiedossa, v. 2023 pitäisi olla valmiina kehikko, jonka kautta arviointia voitaisiin paremmin tehdä
- **Epäonnistumisia**
  - Ei tarvittavia päästövähennyksiä edelleenkään, jotta 1,5 astetta olisi todellisuudessa saavutettavissa – kokouksessa ei tehty merkittäviä uusia sitoumuksia (toisaalta nyt lähempänä kuin muutama vuosi sitten)
  - Ei vahvaa viittausta fossiilisten polttoaineiden alas ajamiseen
  - Päästöjen vähennykseen tähtäävä uusi työohjelma – vaikuttavuus jäänee rajalliseksi
  - Markkinamekanismeja koskevien yksityiskohtien läpinäkyvyys ja ilmastointegriteetti jää puolustettavaksi tulevilla neuvotteluilla

COP28 Dubai 2023

- **Maailmanlaajuinen tilannearviointi (global stocktake)**
  - Prosessi, jossa maat ja sidosryhmät voivat nähdä, missä ne yhdessä edistyvät kohti Pariisin tavoitteiden saavuttamista
  - Edistyminen on liian hidasta kaikilla ilmastotoimien osa-alueilla – kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisestä ilmastonmuutoksen kestävyuden vahvistamiseen ja taloudellisen ja teknologisen tuen saamiseen haavoittuville kansoille
- **Kehotus hallituksille nopeuttaa siirtymistä fossiilisista polttoaineista uusiutuviin energialähteisiin, kuten tuuli- ja aurinkovoimaan, seuraavalla ilmastositoumuskierroksella**
- **COP29 Baku 2024**

Sisällys

1. Johdanto: hillitseminen ja sopeutuminen

- Laajuus, yleinen/erityinen, tasot

2. Kansainvälinen ilmasto-oikeus

- Sopimusjärjestelmä lyhyesti
- ... Kioto ... Pariisi ...

3. EU:n ilmastopolitiikka ja –lainsäädäntö

- Tavoitteet ja keinot
- EU:n “ilmastolakiehdotus”

4. Suomen ilmastolainsäädännöstä

- Lainsäädäntö ja politiikka
- Ilmastolaki ja sen uudistaminen

Euroopan unionin ilmastosäätely nyt HUOM! Uudistusehdotukset, ks. jäljempää

- uudistettu päästökauppadirektiivi (2018/410/EU,)
- asetus sitovista vuotuisista kasvihuonekaasupäästöjen vähennyksistä jäsenvaltioissa vuosina 2021–2030, ns. taakanjakoastus (2018/842/EU, 2023/857/EU)
- LULUCF-asetus (2018/841/EU, 2023/839/EU), maankäytöstä, maankäytön muutoksesta ja metsätaloudesta
- energiaunionin hallintomalliasetus (2018/1999/EU, 2023/839/EU),
- uusi uusiutuvan energian direktiivi (2018/2001/EU, 2023/2413/EU)
- energiatehokkuusdirektiivi (2023/1791/EU)
- rakennusten energiatehokkuusdirektiivi (2010/31/EU, muutettu 2012/27/EU ja 2018/844/EU)
- direktiivi hiilidioksidien geologisesta varastoinnista (2009/31/EY)

Euroopan unionin ilmastotavoitteet 2018

- **2020-tavoitteet – 20 %, 20 %, +20 %**
  - Päästövähennys (vrt. 1990), energiatehokkuuden parannus, uusiutuvien osuus energiankulutuksesta
- **2030-tavoitteet – 40 %, 32,5 %, +32 %**
  - Päästövähennys (vrt. 1990), energiatehokkuuden parannus, uusiutuvien osuus energiankulutuksesta
- **2050-tavoitteena vähähiilinen yhteiskunta**
  - 80 % päästövähennys vuoden 1990 tasoon verrattuna, poliittinen sitoumus
  - Ilmastoneutraali 2050

-
- **EU ratifioinut Pariisin ilmastosopimuksen**

17

Keskeiset instrumentit

- **Päästökauppa - päästökauppadirektiivi**
- **Päästökaupan ulkopuoliset sektorit – taakanjakoasetus**
- **Energiatehokkuus - energiatehokkuusdirektiivit**
- **Uusiutuvien energiantuotantomuotojen tukeminen – uusituvan energian direktiivi (ns. RED II)**
- **Maankäyttö, maankäytön muutos, metsätalous – ns. LULUCF-asetus**

18

Päästökauppasektorit ja päästökaupan ulkopuoliset sektorit

- **Päästökauppasektorit**

- Sähkön ja lämmön tuotanto, energiaintensiivinen teollisuus ja kaupallinen lentoliikenne
- Cap and trade (katto ja kauppa)
  - *Toiminnanharjoittaja: päästöoikeuksien osto, jos edullisempaa kuin omien päästöjen vähentäminen (myynti, jos on myytävää)*

- **Päästökaupan ulkopuoliset sektorit**

- Liikenne (poislukien lentoliikenne), rakennukset, maatalous, jätehuolto
- Taakanjakoasetus, jolla määritetään kansalliset päästövähennystavoitteet

---

- **EU:n päästövähennystavoitteet kattavat molemmat sektorit**

21.5.2024
19

19

EU:n päästökauppa

- **Ensimmäinen kausi 2005-2007**

- Vain energiantuotanto ja teollisuus (ei kattanut lentoliikennettä)
- Päästöoikeuksien ilmaisjako
- 40 euron sanktio > asetti käytännössä päästöoikeudelle max-hinnan
- Kansallinen katto

- **Toinen kausi 2008-2012**

- Ilmaisjaon lisäksi osa oikeuksista huutokaupattiin jäsenmaissa
- Päästökatto matalampi kuin ensimmäisellä kaudella
- 100 euron sanktio
- Lentoliikenne 2012 mukaan

21.5.2024
20

20

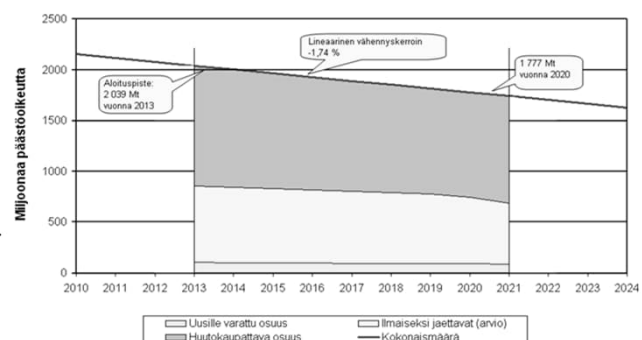
Kolmas kausi 2013-2020

- **EU:n laajuinen päästökatto, joka laskee vuosittain 1,74 %**
  - Lentoliikenteen päästökatto ei kolmannella kaudella laske
  - Ylimääräisiä päästöoikeuksia, markkinavakaussmekanismi
- **Huutokauppa lähtökohtainen tapa jakaa oikeuksia**
  - Edelleen jonkin verran ilmaisjakoa
  - Hiilivuotoalat
- **EU pääsi tavoitteeseen, -31 % 1990 tasosta**

21

Päästökauppa kolmannen kauden jälkeen, 2021-2030

- 2021-2030 2,2 % vuosittainen lasku
- Päästövähennys on 43 prosenttia vuoteen 2030 mennessä verrattuna vuoden 2005 tasoon
  - *Tehostetaan myös järjestelmän ohjausvaikutusta vahvistamalla vuonna 2019 käynnistävää niin sanottua markkinavakaussvarantoa*
- Lentoliikenteen päästökatto

22

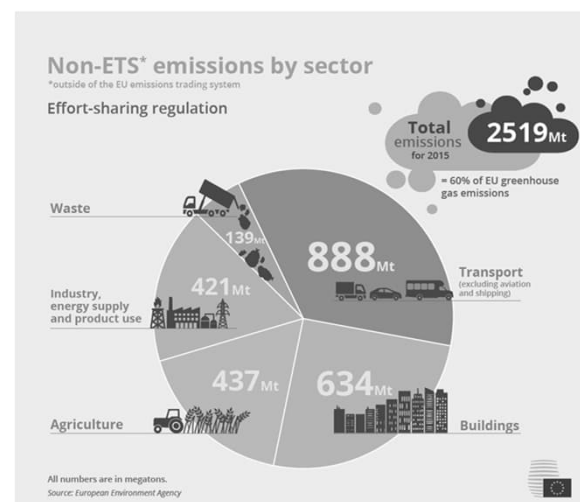
Taakanjakosopimus 2013-2020

- **Kansalliset sitovat päästövähennystavoitteet ei-päästökauppasektorilla**
  - Mm. LULUCF ja merenkulku eivät kuulu taakanjakosopimuksen piiriin 2013-2020
- **Tavoitetaso riippuu valtion päästöistä sekä vauraudesta**
- **Kansalliset keinot saavuttaa tavoitteet**
  - Tosin monet EU-tason ohjauskeinot ulottuvat taakanjakosopimuksen kattamille aloille

23

Taakanjakoasetus 2021-2030

- Taakanjakoasetus (2018/842/EU)
- Päästökaupan ulkopuoliset alat (liikenne, maatalous, rakennusten lämmitys, jätehuolto)
- Suomen on vähennettävä päästöjään vähintään 39 prosenttia vuoden 2005 tasosta vuoteen 2030 mennessä

24

LULUCF eli maankäyttö, maankäytön muutokset ja metsät

- EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON ASETUS (EU) 2018/841 (30.5.2018) maankäytöstä, maankäytön muutoksesta ja metsätaloudesta aiheutuvien kasvihuonekaasujen päästöjen ja poistumien sisällyttämisestä vuoteen 2030 ulottuviin ilmasto- ja energiapolitiikan puitteisiin sekä asetuksen (EU) N:o 525/2013 ja päätöksen N:o 529/2013/EU muuttamisesta
- Metsistä, maatalousmaasta ja kosteikoista vapautuvat päästöt ja nielut (kasvillisuuden ja maaperän sitoma hiilidioksidi)
- Kasvihuonekaasupäästöjä ja nieluja seurataan asetuksessa olevien laskentasääntöjen avulla
- Tavoitteena, että maankäyttösektori sitoisi kasvihuonekaasuja enemmän kuin niitä vapautuu
  - Metsien hiilinielu huomioidaan laskennassa rajoitetusti
  - Laskentaa varten jäsenvaltioiden täytyy laatia metsiä koskeva vertailutaso kausille 2021–2025 sekä 2026–2030.

Energiatehokkuus

- **Energiatehokkuusdirektiivi (2012/27/EU), tarkistettu 2018/2002/EU – muutettu 2023**
- **Kansalliset ohjeelliset tavoitteet 2020 mennessä (ei sitovia tavoitteita); kansalliset energiatehokkuussuunnitelmat**
  - Yhteinen EU-tason tavoite 32,5%/2030
  - Enerigan säästövelvoite: kunakin vuonna 1.1.2021 – 31.12.2030 välillä saavutettuja uusia säästöjä, joiden määrä on 0,8 prosenttia vuotuisesta loppuenergian kulutuksesta laskettuna 1.1.2019 edeltäneen viimeisimmän kolmivuotiskauden keskiarvosta
  - Muita säännöksiä: energiamarkkinoihin, julkisiin hankintoihin ja rakennuksiin liittyen
- **Rakennusten energiatehokkuusdirektiivi (2010/31/EU)**

Uusiutuvan energian tavoitteet

- **RES-direktiivi (2009/27/EY) – muutettu 2023**
  - *Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2009/28/EY, annettu 23 päivänä huhtikuuta 2009, uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian käytön edistämisestä sekä direktiivien 2001/77/EY ja 2003/30/EY muuttamisesta ja myöhemmästä kumoamisesta*
- **Kansalliset uusiutuvan energian tavoitteet vuoteen 2020 asti**
  - Mm. Suomella 38 % kokonaisloppukulutuksesta, Ruotsilla 49 %, Latviassa 40 %
  - Liikenteen tavoitteet: uusiutuvan osuus 10 % polttoaineesta
- **Vuoden 2020 jälkeen koko EU:n yhteinen tavoite 27 %**
- **2023 uudistuksen jälkeen 42,5 % 2030, 2,5 % lisäys, jolla 45 % - yhteinen tavoite ja alakohtaisia tavoitteita (liikenne, teollisuus, rakennukset, kaukolämpö)**

27

Clean Energy for All Europeans

- **Uusiutuvan energian direktiivi: 32% uusiutuvan energian tavoite 2030 (Ns. RED II), RED III 2023**
  - Kansallisia tavoitteita ei ole määritetty
    - *Jäsenvaltiot antavat ehdotuksensa omasta tavoitteestaan kansallisessa ilmasto- ja energiasuunnitelmassa -> Jäsenmaiden tavoitteita muokataan tarvittaessa niin, että EU kokonaisuutena täyttää asetetun tavoitteen*
  - Direktiivissä sitovat EU-tason kestävyyskriteerit liikenteen biopolttoaineille, bionesteille sekä sähkön- ja lämmöntuotantoon käytettäville kiinteille ja kaasumaisille biomassapolttoaineille

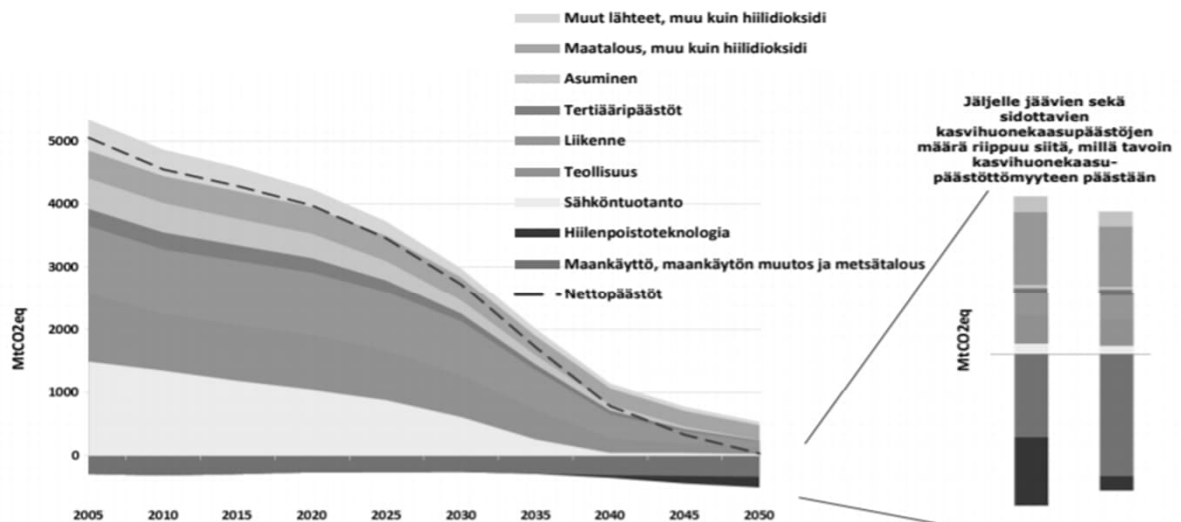
28

Green deal

- European Climate Law to enshrine the 2050 climate-neutrality objective into EU law
- European Climate Pact to engage citizens and all parts of society in climate action
- 2030 Climate Target Plan to further reduce net greenhouse gas emissions by at least 55% by 2030
- New EU Strategy on Climate Adaptation

29

EU:n pitkän aikavälin strategia (2018)

Kuva 6. Kasvihuonekaasupäästöjen kehittyminen 1,5 °C:n skenaariossa⁸

30

EU:n ilmastolaki (European Climate Law)

- EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON **ASETUS (EU) 2021/1119**, annettu 30 päivänä kesäkuuta 2021, puitteiden vahvistamisesta ilmastoneutraaliuden saavuttamiseksi sekä asetusten (EY) N:o 401/2009 ja (EU) 2018/1999 muuttamisesta (**eurooppalainen ilmastolaki**)
- EU:n **sitova ilmastoneutraalisuustavoite 2050**, jotta saavutetaan Pariisin sopimuksen (art. 2) pitkän aikavälin lämpötilatavoite (artikla 2)
  - 2030 tavoite: -55% (1990 tasosta)
  - 2040 tavoite komissiolt, siinä budjetti 2030-2050
    - *Julkisen kuuleminen vireillä 2023, ehdotus 5/2024*
- EU:n päästöt ja poistot (nielut) tasapainossa viimeistään 2050, päästöt netto nolla (artikla 1(1))
- Komissiolle mahdollisuus antaa säännöksiä (artikla 3(1) ja artikla 9) neutraalisuustavoitteen saavuttamiseksi – ei sovitussa -> komissiolle velvollisuuksia uusiksi toimenpiteiksi

European Scientific Advisory Board on Climate Change (15 jäsentä)

27.5.2024
31

31

Fit for 55 – EU:n ilmastolainsäädännön uudistaminen

- Päästökauppasektori: -61 % vähennys 2030 (2005 verrattuna)
  - Vuosittain 4,2 % leikkaus 2024 eteenpäin (nyt 2,2 %)
  - + meriliikenne + lämpö/liikenne + lentoliikenne
- Hiilitullimekanismi 2026 (sementti, lannoitteet, rauta, teräs, alumiini, sähkö)
- Taakanjakoasetuksen uudistus (Suomelle -50 %)
- Uusiutuvat energialähteet: sitova tavoite lisätä 1,1 %/vuosi lämmityksessä, 49 % lämmitysenergiasta
- Energiatehokkuus: EU tavoite 36-39 %, jäsenmaille 1,5 % (aiemmin 0,8 %) + Rakennusten energiateräisyys

Aalto-yliopisto
Insinööritieteiden
korkeakoulu

32

32

Fit for 55 – EU:n ilmastolainsäädännön uudistaminen 2

- LULUCF (maankäyttö ....): -310 Mt nettonielu 2030 (2018=268Mt)
  - Suomelle 17,8 Mt 2030 (n. 5,7 % EU:n tavoitteesta)
  - 2031 mukaan myös maatalouden päästöt
  - 2035 ilmastoneutraalisuus
- Energiaverodirektiivi: perustaksi energiasisältö/ympäristövaikutukset
  - Veropoikkeukset vain vihreille tuotteille
- Henkilöautot: -55 % 2030, 2035 -100% (polttomoottoriautot pois)
  - Laitausinfra: mm. 60 km välein (300 kW/2025, 600 kW/2030)
- Lentopolttoaineiden sekoitevelvoite
- Laivojen päästöintensiteetin leikkaukset

33

Sisällys

1. **Johdanto: hillitseminen ja sopeutuminen**
  - Laajuus, yleinen/erityinen, tasot
2. **Kansainvälinen ilmasto-oikeus**
  - Sopimusjärjestelmä lyhyesti
  - ... Kioto ... Pariisi ...
3. **EU:n ilmastopolitiikka ja –lainsäädäntö**
  - Tavoitteet ja keinot
  - EU:n “ilmastolakiehdotus”
4. **Suomen ilmastolainsäädännöstä**
  - Lainsäädäntö ja politiikka
  - Ilmastolaki ja sen uudistaminen

34

Kansallinen ilmasto-oikeus

- **YLEISTÄ**
  - Energia- ja ilmastostrategiat
  - Ilmastolaki (609/2015)
- **LAINSÄÄDÄNTÖÄ**
  - Päästökauppalait
  - CCS-laki
  - Uusiutuvan ja biopolttoaineiden lainsäädäntö
  - MRL (rakentamisen energiatehokkuus), rakentamislaki
  - Jne.

35

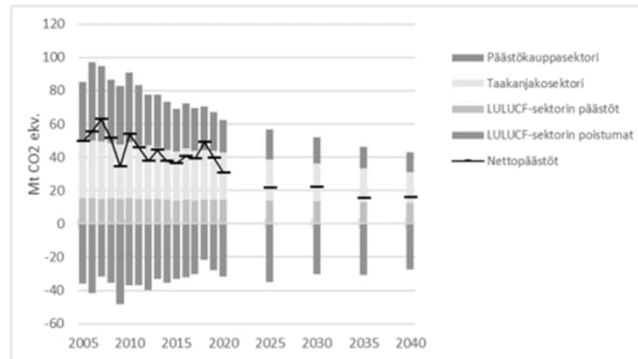
Energia- ja ilmastostrategiat

- **Oikeudellisesti sitomattomia poliittisia strategioita, joissa asetetaan tavoitteita**
  - Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää käytännössä lainsäädäntöä
- **Laaditaan käytännössä hallituskausittain**
  - 2001, 2005, 2008, 2013, 2016, 2022
- **Energia- ja ilmastotiekartta 2050 (2014)**
  - "strategisen tason ohje matkalla kohti hiilineutraalia yhteiskuntaa"
- **Marinin hallituksen tiekartta hiilineutraaliin suomeen 3.2.2020**

36

Energia- ja ilmastostrategia

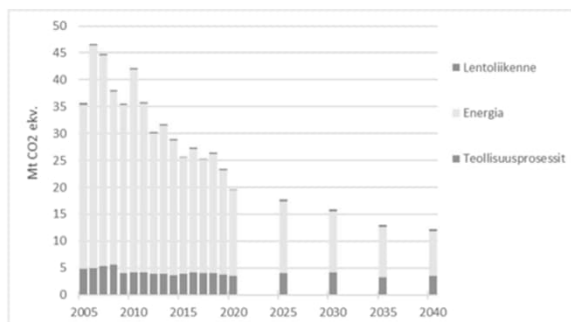
- Ei perustu lainsäädäntöön
- Erillään ilmastolaista
- Liittyy NECP:iin, joka on tehtävä hallintomalliasetuksen mukaan
  - *Raportti joka toinen vuosi*
- Hiilineutraali Suomi 2035 – kansallinen ilmasto- ja energiastrategia 30.6.2022
- Käsittää kaikki sektorit

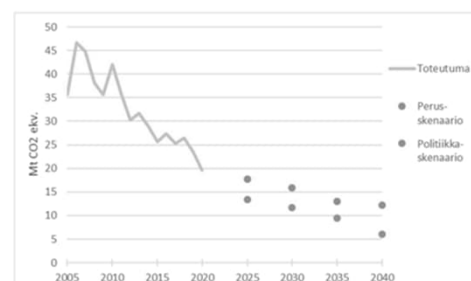
Kuva 4. Toteutuneet päästöt ja poistumat 2005-2020 ja päästökehitys perusskenaariossa 2025-2040 sektoreittain.

37

Energia- ja ilmastostrategia

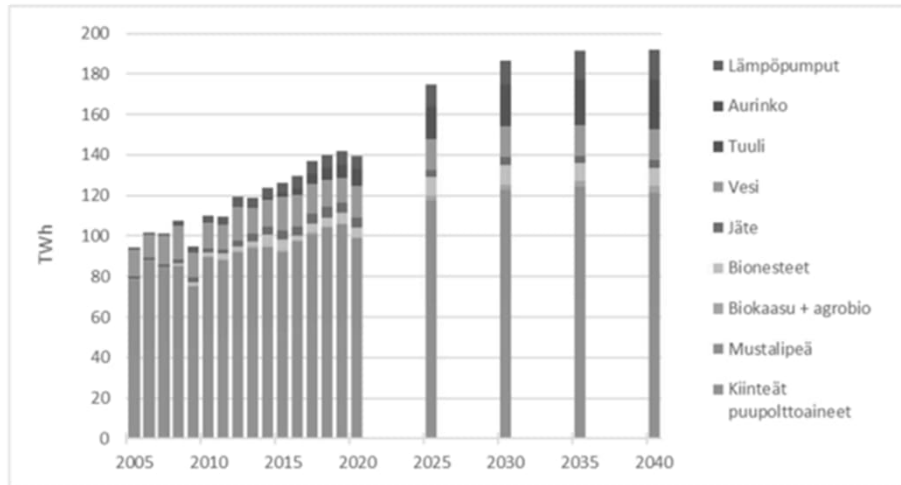
Kuva 5. Päästökaupasektorin toteutuneet päästöt 2005-2020 ja päästökehitys perusskenaariossa 2025-2040.

Kuva 6. Päästökaupasektorin toteutuneet päästöt 2005-2020 ja päästökehitys perus- ja politiikkaskenaariossa 2025-2040.

38

Energia- ja ilmastostrategia

Kuva 10. Uusiutuvan primäärienergian hankinta peruskkenaariossa.

Erityistä ilmastolainsäädäntöä

- Päästökauppalaki 1270/2023
- Laki hiilen energiakäytön kieltämisestä 29.3.2019/416
- Laki uusiutuvilla energialähteillä tuotetun sähkön tuotantotuesta 30.12.2010/1396
- Laki biopolttoaineiden käytön edistämisestä liikenteessä 13.4.2007/446
- Laki biopolttoaineista ja bionesteistä 7.6.2013/393
- Laki biopolttoöljyn käytön edistämisestä 29.3.2019/418
- Laki liikenteessä käytettävien vaihtoehtoisten polttoaineiden jakelusta 28.6.2017/478
- Laki eräiden polttoaineiden elinkaarenaikaisten kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisestä 9.3.2018/170
- Laki hiilidioksidin talteenottamisesta ja varastoinnista 29.6.2012/416
- Energiatohokkuuslaki 30.12.2014/1429 (huom! rakennukset rakentamislaisissa)

Ilmastolaki (423/2022) - 1 §

- LAIN TARKOITUS
- Säädetään tavoitteet ja puitteet Suomen ilmastopolitiikan suunnittelulle ja sen toteutumisen seurannalle. Lain tarkoituksena on:
  - 1) tehostaa ja sovittaa yhteen ilmastomuutoksen hillitsemiseen ja siihen sopeutumiseen tähtäävien toimenpiteiden suunnittelua ja täytäntöönpanon seurantaa;
  - 2) vahvistaa eduskunnan ja yleisön mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa ilmastopolitiikan suunnitteluun.
- Kumosi vanhan ilmastolain (609/2015)
  - Tavoitteet uudistettiin
  - Suunnittelujärjestelmää kehitettiin

Kyseessä on puitelaki, joka sisältää

- Yleiset tavoitteet vuosilukuineen
- Suunnittelujärjestelmän, jonka avulla pyritään tavoitteisiin

SISÄLLYS

- Ilmastolakien historiasta
  - UK, Ranska, Suomi, Saksa, Ruotsi, Norja, Tanska
  - Vanha ilmastolaki (605/2015, voimaan 1.6.2015), uusi ilmastolaki (423/2022, voimaan 1.7.2022), ilmastolain muutokset (108/2023, voimaan 1.3.2023)
- Tavoitteet
  - 2030, 2035, 2040, 2050
  - Sopeutuminen
- Suunnitelmat (KAISU, MISU, SOPSUU, KUNNAT)
- Seuranta ja raportointi
- Muutoksenhaku

ILMASTOLAKEJA

- UK (Englanti, Wales, P-Irlanti) 2008 + Skotlanti
- Ranska: Grenelle 1 ja 2 ja uudistukset sen jälkeen
  - TITRE IER : LUTTE CONTRE LE CHANGEMENT CLIMATIQUE (Code de l'environnement), 2009
  - Livre IER: art. L100-1 A – L100-5 jne (Code de l'énergie), 2019
  - LOI n° 2021-1104 du 22 août 2021 portant lutte contre le dérèglement climatique et renforcement de la résilience face à ses effets (mm. tarkkoja %-määrisiä tavoitteita, esim. lentokielto (alle 2h30min))
- Victoria/Australia 2011
- Suomi 2015,
- Saksa 2019, muutokset 2021 (15 §:ää ja liitteet 1 ja 2)
  - 2030 tavoite vähintään -65% (1990), 2040 tavoite vähintään -88%, 2045 tavoitteena nettoneutraalisuus, 2050 jälkeen negatiiviset päästöt
  - sektorikohtaiset budjetit lain liitteenä ja maankäyttösektorin tavoitteet laissa (3 a §)
- Ruotsi 2017
  - Hyvin yleisluonteinen, 5 §:ää, ei numeerisia tavoitteita
- Tanska 2020 (lov om klima), uudistettu 2021 (14 §:ää)
  - 2030 tavoite -70% (1990), 2050 tavoite 1,5 astetta
- Norja 2017 (7 §:ää)
  - 2030 tavoite -50/55 % (1990), 2050 tavoite -90/95 % (1990)

prof. Ekroos

43

43

Saksa, sektoren, jahresemissionsmenge

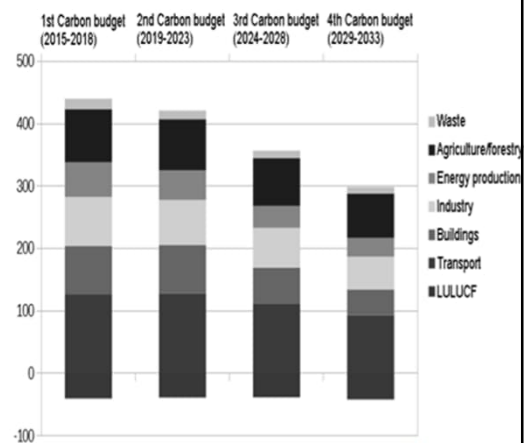
Sektoren	Beschreibung der Quellkategorien des gemeinsamen Berichtsformats (Common Reporting Formats – CRF)	Quellkategorie CRF
1. Energiewirtschaft	Verbrennung von Brennstoffen in der Energiewirtschaft; Pipelinetransport (übriger Transport); Flüchtige Emissionen aus Brennstoffen	1.A.1 1.A.3.e 1.B
2. Industrie	Verbrennung von Brennstoffen im verarbeitenden Gewerbe und in der Bauwirtschaft; Industrieprozesse und Produktverwendung; CO ₂ -Transport und -Lagerung	1.A.2 2 1.C
3. Gebäude	Verbrennung von Brennstoffen in: Handel und Behörden; Haushalten. Sonstige Tätigkeiten im Zusammenhang mit der Verbrennung von Brennstoffen (insbesondere in militärischen Einrichtungen)	1.A.4.a 1.A.4.b 1.A.5
4. Verkehr	Transport (ziviler inländischer Luftverkehr; Straßenverkehr; Schienenverkehr, inländischer Schiffsverkehr) ohne Pipelinetransport	1.A.3.a; 1.A.3.b; 1.A.3.c; 1.A.3.d
5. Landwirtschaft	Landwirtschaft; Verbrennung von Brennstoffen in Land- und Forstwirtschaft und in der Fischerei	3 1.A.4.c
6. Abfallwirtschaft und Sonstiges	Abfall und Abwasser; Sonstige	5 6
7. Landnutzung, Landnutzungsänderung und Forstwirtschaft	Wald, Acker, Grünland, Feuchtgebiete, Siedlungen; Holzprodukte; Änderungen zwischen Landnutzungskategorien	4

(Fundstelle: BGBl. I 2019, 2520)

Jahresemissionsmenge in Mio. Tonnen CO ₂ -Äquivalent	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Energiewirtschaft	280		257								175
Industrie	186	182	177	172	168	163	158	154	149	145	140
Gebäude	118	113	108	103	99	94	89	84	80	75	70
Verkehr	150	145	139	134	128	123	117	112	106	101	95
Landwirtschaft	70	68	67	66	65	64	63	61	60	59	58
Abfallwirtschaft und Sonstiges	9	9	8	8	7	7	7	6	6	5	5

Ranska, budget carbon:

Mean annual emissions (in Mt CO ₂ e)	1st carbon budget	2nd carbon budget	3rd carbon budget
Period	2015-2018	2019-2023	2024-2028
Budgets adopted in 2015	442	399	358
Budgets adjusted in 2018	440	398	357

44

TAVOITTEET, LAKI JA SUUNNITELMAT, 2 §

- Varmistaa, että:
  - 2035: kasvihuonekaasujen päästöt vähentyvät ja nielujen aikaansaamat poistumat kasvavat siten, että kasvihuonekaasujen päästöt ovat enintään yhtä suuret kuin poistumat viimeistään vuonna 2035 ja että poistumat kasvavat ja päästöt vähenevät edelleen myös sen jälkeen;
  - 2030: taakanjako- ja päästökauppasektorin yhteenlasketut kasvihuonekaasujen päästöt ilmakehään vähentyvät vuoteen 2030 mennessä vähintään 60 prosenttia
  - 2040: päästöt vähentyvät vuoteen 2040 mennessä vähintään 80 prosenttia verrattuna vuoteen 1990;
  - 2050: taakanjako- ja päästökauppasektorin yhteenlasketut kasvihuonekaasujen päästöt ilmakehään vähentyvät vuoteen 2050 mennessä vähintään 90 prosenttia, mutta pyrkien tasoon 95 prosenttia verrattuna vuoteen 1990; ja
  - kansallisin toimin sopeudutaan ilmastonmuutokseen edistämällä ilmatoriskien hallintaa ja ilmastokestävyyttä

TAVOITTEET, 2

- Varmistaa osaltaan Suomea sitovista sopimuksista sekä Euroopan unionin lainsäädännöstä johtuvien kasvihuonekaasujen vähentämistä ja seurantaa, nielujen vahvistamista sekä sopeutumista koskevien velvoitteiden täyttyminen
- Jos Suomea sitovaan kansainväliseen sopimukseen tai Euroopan unionin lainsäädäntöön sisältyy tiukempia kasvihuonekaasujen päästöjä tai poistumia koskevia tavoitteita, 2030, 2035, 2040 ja 2050 tavoitteiden on perustuttava niihin
- Lisäksi tavoitteena on:
  - 1) varmistaa osaltaan ilmastotoimien oikeudenmukaisuus ja kestävä kehitys;
  - 2) turvata osaltaan saamelaisten edellytykset ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan.

SUUNNITELMAT

- Pitkän aikavälin suunnitelma (TEM) → Valtioneuvosto -> Selonteko eduskunnalle
  - Vähintään kerran 10 vuodessa
  - Kaikki sektorit
  - Ei laadittu, oikeuskansleri 2022: hyväksytään viimeistään 2025 (siirtymäsäännös 2025)
- Keskipitkän aikavälin suunnitelmat (YM) → Valtioneuvosto -> Selonteko eduskunnalle
  - Kerran vaalikaudessa
  - Nyt sekä päästökauppa-sektori että sen ulkopuoliset alat, tavoitteet vain taakanjakosektorille
- Kansallinen sopeutusohjelma (MMM) → Valtioneuvosto -> Selonteko eduskunnalle
  - Tavoitteena on edistää ilmastonmuutoksen aiheuttamien riskien hallintaa ja toimialakohtaista sopeutumista ilmastonmuutokseen
  - Vähintään kerran 10 vuodessa
- Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelma – uusi (MMM) → Valtioneuvosto -> Selonteko eduskunnalle
  - Joka toinen vaalikausi
- Kunnan ilmastosuunnitelma – valtuusto hyväksyy
  - Kerran valtuustokaudessa

prof. Ekroos

47

47

Suunnitelmien yleiset vaatimukset, 8 §

- Suunnittelujärjestelmässä määritetään tavoitteet ja toimet eri hallinnonaloilla (7.2 §) kasvihuonekaasujen päästöjen vähentämiseen, nielujen vahvistamiseen ja ilmastonmuutokseen sopeutumiseen
- Vaatimukset
  - Tavoitteet ja toimet on asetettava ilmastopolitiikan suunnitelmissa ajantasaisen tieteellisen tiedon perusteella
    - otetaan huomioon ilmastonmuutoksen eteneminen, sen todennäköiset myönteiset ja kielteiset vaikutukset, siihen liittyvät vaarat ja riskit sekä mahdollisuudet onnettomuuksien estämiseen ja niiden haitallisten vaikutusten rajoittamiseen
  - esitettävä Suomea sitovista kansainvälisistä sopimuksista ja Euroopan unionin lainsäädännöstä johtuvat veloitteet ja suunnitelmien avulla on osaltaan varmistettava veloitteiden täyttyminen
  - Lisäksi otettava huomioon:
    - 1) kansallisessa kasvihuonekaasupäästöjen inventaariojärjestelmässä ja kansallisessa politiikkatoimien raportointijärjestelmässä tuotetut tiedot;
    - 2) arviot kansainvälisen ja Euroopan unionin ilmastopolitiikan kehityksestä;
    - 3) ympäristölliset, taloudelliset ja sosiaaliset tekijät kestävän kehityksen periaatteen mukaisesti;
    - 4) ilmastonmuutoksen hillintää ja siihen sopeutumista koskevien toimien kustannustehokkuus;
    - 5) kasvihuonekaasujen vähentämistä, nielujen vahvistamista sekä ilmastonmuutokseen sopeutumista koskevan teknologian taso ja kehitys;
    - 6) suunnitelmien yhteensovittaminen tarvittavilta osin energia- ja liikennepolitiikan suunnittelun kanssa;
    - 7) suunnitelmien mahdolliset vaikutukset kotimaiseen ruokaturvaan;
    - 8) suunnitelmien mahdolliset vaikutukset luonnon monimuotoisuuteen;
    - 9) muut kuin 1–8 kohdassa tarkoitetut yhteiskunnan kehityksen kannalta olennaiset tekijät.

prof. Ekroos

48

48

Suunnitelmien valmistelu, 13 §

- Yleisölle varattava tilaisuus tutustua suunnitelmaluonnokseen sekä esittää siitä mielipiteensä
- Lausunto suunnitelmaluonnoksesta
  - Keskeisiltä viranomaisilta
  - Keskeisiltä yhteisöiltä
  - Ilmastopaneelilta
  - Saamelaiselta ilmastoneuvostolta
  - Saamelaiskäräjiltä ja kolttien kyläkokoukselta
- SOVA-menettely ja taloudelliset ja sosiaaliset sekä muut vaikutukset on selvitettävä tarpeellisessa määrin
- Saamelaiskulttuurin edistäminen (14 §) + koltat
  - Saamelaisten oikeuksien turvaamiseksi viranomaisen on suunnitelmia valmisteltaessa neuvoteltava saamelaiskäräjien kanssa
  - Neuvotteluissa noudatetaan saamelaiskäräjistä annetun lain 9 §:n mukaista menettelyä.

prof. Ekroos

49

49

Keskipitkän aikavälin suunnitelma, KAISU

- Suunnitelmassa esitetään:
  - 1) tavoite taakanjakosektorin kasvihuonekaasujen päästöjen kehityksestä;
  - 2) toimet, joilla ihmisen toiminnasta aiheutuvia taakanjakosektorin kasvihuonekaasujen päästöjä vähennetään;
  - 3) tiedot kasvihuonekaasujen päästöjen ja poistumien kehityksestä; (MYÖS MUUT SEKTORIT)
  - 4) arviot kasvihuonekaasujen päästöjen kehityksestä ja toimien vaikutuksista niihin; (MYÖS MUUT)
  - 5) muut tarpeelliset seikat.
- 3 ja 4 kohdassa tarkoitetuissa tiedoissa ja arvioissa esitetään seuraavat asiat:
  - 1) tiedot taakanjako- ja päästökauppasektorin yhteenlaskettujen kasvihuonekaasujen päästöjen kehityksestä vuodesta 1990;
  - 2) tiedot päästökauppasektorin, taakanjakosektorin ja maankäyttösektorin kasvihuonekaasujen päästöjen ja poistumien kehityksestä vuodesta 2005;
  - 3) arvio taakanjako- ja päästökauppasektorin yhteenlaskettujen kasvihuonekaasujen päästöjen ja erikseen taakanjakosektorin päästöjen kehityksestä suunnitelman hyväksymistä seuraavien 10–15 vuoden aikana nykyisten toimien perusteella;
  - 4) arvio taakanjakosektorin kasvihuonekaasujen päästöjen kehityksestä suunnitelman hyväksymistä seuraavien 10–15 vuoden aikana nykyisten ja uusien toimien perusteella;
  - 5) muut kuin 1–4 kohdassa tarkoitetut tarpeelliset seikat.

prof. Ekroos

50

50

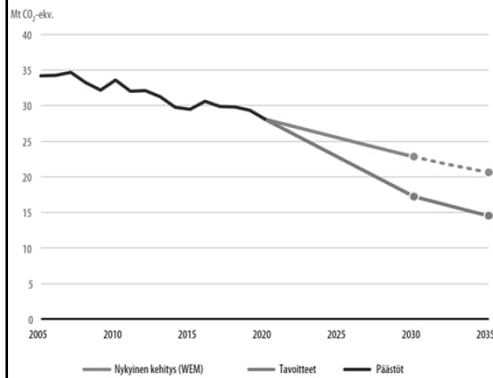
 Ympäristöministeriö Migroministeriet		Sisältö	
VALTIONEUVOSTO HYVÄKSYI 2.6.2022			
Keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelma			
Kohti hiilineutraalia yhteiskuntaa 2035			
Ympäristöministeriön julkaisu 2022:12			
		1 Kansainvälinen toimintaympäristö 18	
		1.1 Kansainväliset ilmastopimukset 18	
		1.2 Muut kansainväliset aloitteet 19	
		1.3 Kansainvälinen yhteistyö 23	
		2 EU:n ilmastopolitiikka 26	
		2.1 Tavoitteet ja politiikkakokonaisuudet 26	
		2.2 EU:n päästökauppajärjestelmä 27	
		2.3 Taakanjakoa koskeva sääntely 28	
		2.4 Maankäyttösektori 29	
		2.5 Energiaunionin hallintomalli 31	
		2.6 Energiasäädökset 32	
		2.6.1 Uusiutuva energia 32	
		2.6.2 Energiatehokkuus 33	
		2.6.3 Rakennusten energiatehokkuus 34	
		2.6.4 Energiaverotus 34	
		2.7 Kiertotalous 35	
		2.8 Biotalous 36	
		2.9 Ilmastorahoitus 37	
		3 Suomen ilmastopolitiikka 39	
		3.1 Yleiskuva 39	
		3.2 Hallitusohjelma 41	
		3.3 Ilmastolaki 43	
		3.4 Ilmastopolitiikan suunnittelujärjestelmä 44	
		3.5 Muu sektorilainsäädäntö 45	
		3.6 Raportointi ja seuranta 46	

51

4 Taakanjakosektorin päästövähennystavoitteet 47			
4.1 Suomen 2030 velvoite 48			
4.2 Taakanjakosektorin osuus hiilineutraaliuden saavuttamisessa 50			
5 Taakanjakosektorin nykytilanne 52			
5.1 Päästöjen kehitys 1990–2020 52			
5.2 Nykytoimien riittävyys suhteessa tavoitteisiin 57			
5.3 Peruskenaarioiden laskentaoletukset 60			
5.4 Sektori-kohtainen päästökäytäntö ja nykytoimet 62			
5.4.1 Liikenne 62			
5.4.2 Maatalous 66			
5.4.3 Rakennusten erillislämmitys 72			
5.4.4 Työkoneet 75			
5.4.5 Jätehuolto 79			
5.4.6 F-kaasut 82			
5.4.7 Teollisuus 83			
5.4.8 Muut päästöt 85			
6 Toimenpideohjelma päästövähennysten saavuttamiseksi 87			
6.1 Lisätoimien määrittelyn periaatteet 87			
6.2 Sektori-kohtaiset lisätoimet 88			
6.2.1 Liikenne 88			
6.2.2 Maatalous 102			
6.2.3 Rakennusten erillislämmitys 117			
6.2.4 Työkoneet 122			
6.2.5 Jätehuolto 125			
6.2.6 F-kaasut 126			
6.2.7 Teollisuus ja muut päästöt 127			
6.3 Poikkisektorilliset toimet 130			
6.3.1 Kuntien ja alueiden ilmastotyö 130			
6.3.2 Kulutuksen hiilijalanjälki 140			
6.3.3 Julkiset hankinnat 150			
6.3.4 Kiertotalous 155			
6.3.5 Biotalous 158			
7 Päästövähennystavoitteiden saavuttaminen 159			
7.1 Toimenpideohjelmalla saavutettavat päästövähennykset 159			
7.2 Tavoitteiden saavuttamisen epävarmuudet 163			
		8 Ilmastopolitiikan ja ilmansuojelun kytkennät 166	
		8.1 Suomen tilanne keskeisten ilmansaasteiden kannalta 166	
		8.2 Ilmansuojelusäädökset ja kansainväliset sopimukset 168	
		8.3 Kansallinen ilmansuojeluohjelma ja sen toimenpiteet ilmaston kannalta 168	
		9 Osallistaminen ilmastosuunnitelman laadintaan 171	
		9.1 Kansalaiskysely 171	
		9.2 Kansalaisraati 172	
		9.3 Nuorten ja lasten kuuleminen 172	
		9.4 Saamelaisten kuuleminen ja neuvottelu 174	
		9.5 Sidosryhmien kuuleminen 175	
		9.6 Erityisryhmien kuuleminen 176	
		9.7 Kirjalliset lausunnot 176	
		10 Ilmastosuunnitelman vaikutukset 179	
		10.1 Taloudelliset vaikutukset 179	
		10.2 Ympäristö- ja terveysvaikutukset 183	
		10.3 Sosiaaliset vaikutukset 186	
		10.3.1 Toimien sosiaalinen oikeudenmukaisuus ja hyväksyttävyyden 187	
		10.3.2 Yhdenvertaisuuden arviointi 190	
		11 Ilmastosuunnitelman toteutumisen seuranta 195	
		Lähteet 197	

52

Kuva 5. Taakanjakosektorin päästöt vuosina 2005–2020 (Tilastokeskus 2022) sekä nykytoimien mukainen päästökäytös WEM (VTT 2021a; LVM 2021a; Maanavilja ym. 2021; Forsberg 2021) ja tavoiteura vuosille 2020–2035.

Taulukko 7. Toimenpideohjelman mukaiset sektorikohtaiset päästötasot vuosina 2030 ja 2035 (Mt CO₂-ekv.). Päästöt on laskettu AR 5:n (IPCC 2013) mukaisilla GWP-arvoilla. Sektoritoimien lisäksi päästöjä vähentävät poikkisektorialiset toimet ja joustot vuoden 2030 osalta, jotka varmistavat tavoitteiden saavuttamisen, kts. taulukko 6.

	2030	2035
Liikenne	6,3	4,4
Maatalous	5,6	5,5
Rakennusten erillislämmitys	0,7	0,6
Työkoneet	1,7	1,5
Jätehuolto	1,8	1,7
F-kaasut	0,2	0,1
Teollisuus ja muut päästöt	2,4	2,3
Yhteensä	18,7	16,1
Yhteensä ml. poikkisektorialiset toimet ja joustot 2030	17,1	15,5

53

Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelma, MISU

- Suunnitelmassa esitetään :
  - 1) tavoite kasvihuonekaasujen päästöjen ja poistumien kehityksestä maankäyttösektorilla;
  - 2) toimet, joilla kasvihuonekaasujen päästöjä vähennetään ja poistumia kasvatetaan maankäyttösektorilla;
  - 3) tiedot kasvihuonekaasujen päästöjen ja poistumien kehityksestä;
  - 4) arviot maankäyttösektorin kasvihuonekaasujen päästöjen ja poistumien kehityksestä ja toimien vaikutuksesta niihin;
  - 5) muut kuin 1–4 kohdassa tarkoitetut tarpeelliset seikat.
- 3 ja 4 kohdassa tarkoitetuissa tiedoissa ja arvioissa esitetään seuraavat asiat:
  - 1) tiedot taakanjako- ja päästökauppasektorin yhteenlaskettujen kasvihuonekaasujen päästöjen kehityksestä vuodesta 1990;
  - 2) tiedot maankäyttösektorin kasvihuonekaasujen päästöjen ja poistumien kehityksestä vuodesta 1990;
  - 3) arvio maankäyttösektorin kasvihuonekaasujen päästöjen ja poistumien kehityksestä suunnitelman hyväksymistä seuraavien 10–15 vuoden aikana nykyisten toimien perusteella;
  - 4) arvio maankäyttösektorin kasvihuonekaasujen päästöjen ja poistumien kehityksestä suunnitelman hyväksymistä seuraavien 10–15 vuoden aikana nykyisten ja uusien toimien perusteella;
  - 5) muut kuin 1–4 kohdassa tarkoitetut tarpeelliset seikat.
- Niiden vaalikausien aikana, jolloin ei ole 1 momentissa tarkoitettua velvollisuutta laatia suunnitelmaa, on kuitenkin arvioitava voimassa olevan suunnitelman ajantasaisuutta ja uusien toimien tarvetta.

54

<p>VNS 7/2022 vp</p> <p>Valtioneuvoston selonteko maankäyttösektorin ilmastosuunnitelmasta</p>	<h3>Sisältö</h3> <p>1 Johdanto ..... 6</p> <p>2 Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman laatiminen ..... 9</p> <p>2.1 Lausuntokierto ..... 12</p> <p>2.2 Lähtökohdat ..... 14</p> <p>2.3 Maankäyttösektorin hallitusohjelmassa ..... 15</p> <p>2.4 Maankäyttösektorin käsitteitä ja erityispiirteitä ..... 16</p> <p>3 Kansainvälinen ja kansallinen toimintaympäristö ..... 21</p> <p>3.1 Kansainvälinen toimintaympäristö ..... 21</p> <p>3.2 Maatalouden toimintaympäristö ..... 24</p> <p>3.3 Metsätalouden toimintaympäristö ..... 28</p> <p>3.4 Maankäytön muutokset ja muu maankäyttö ..... 33</p> <p>3.5 Ilmatorismit ja sopeutuminen ..... 35</p> <p>3.6 Venäjän hyökkäys Ukrainaan ja sen vaikutukset toimintaympäristöön ..... 37</p> <p>4 Kansallinen ja kansainvälinen lainsäädäntö ..... 38</p> <p>4.1 Keskeinen kansallinen lainsäädäntö ..... 38</p> <p>4.2 Keskeinen EU-lainsäädäntö ja strategiat ..... 41</p> <p>4.3 Valmistilla oleva, maankäyttöön vaikuttava muu EU-lainsäädäntö ja strategiat ..... 47</p> <p>5 Päästöjen kehitys nykytoimin ..... 51</p> <p>5.1 Taakanjakosektorin ja päästökaupparektorin kasvihuonekaasupäästöjen kehitys vuodesta 1990 ..... 51</p> <p>5.2 Päästöjen ja poistumien kehitys maankäyttösektorilla ..... 54</p> <p>5.3 Päästöjen ja poistumien kehitys nykytoimenpiteillä (perusskenaario) ..... 60</p> <p>6 Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman tavoitteet ..... 63</p> <p>6.1 Kansallisesti asetettu tavoite maankäyttösektorille ..... 63</p> <p>7 Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman toimenpiteet ..... 65</p> <p>7.1 Metsähallituksen ilmastotoimet ..... 66</p> <p>7.2 Metsäkadon ehkäisy ..... 67</p> <p>7.2.1 Ehkäistään metsän muuttamista pelloiksi ..... 67</p> <p>7.2.2 Peltojen kiinteistörakenteen kehittäminen ..... 68</p> <p>7.2.3 Ehkäistään metsänraivausta rakennetuksi maaksi ..... 69</p> <p>7.2.4 Maankäytön muutosmaksu kaikelle maankäytölle tai raivauksen luvanvaraisuus ..... 70</p> <p>7.3 Joutoalueiden ja heikotyttöisten peltojen metsitys ..... 70</p> <p>7.3.1 Joutoalueiden määräaikainen metsitystuki ..... 70</p> <p>7.3.2 Heikotyttöisten metsitykseen soveltuvien peltojen metsitys ..... 71</p> <p>7.4 Turvepeltojen ilmastokostevä käyttö ..... 72</p> <p>7.4.1 Pohjaveden pinnan nostaminen turvepelloilla turpeen hajoamisen estämiseksi ..... 73</p> <p>7.4.1.1 Turvemaan numviljely korotetulla pohjaveden pinnalla -30 cm ..... 74</p> <p>7.4.1.2 Turvemaan viljely korotetulla vedenpinnalla (ruokohelpi ym.) -30 cm ..... 75</p> <p>7.4.1.3 Turvemaan viljely korotetulla vedenpinnalla -5 - 10 cm (osmankäämi, kihokki tms.) ..... 75</p> <p>7.4.2 Turvepellon ilmastokosteikko ..... 76</p> <p>7.4.3 Turvepeltojen numet ..... 77</p> <p>7.4.4 Veletään huonotyttöisiä, paksumurpeisia pelloja ja suonpohjia ilmastokosteikoiksi ..... 77</p> <p>7.4.5 Laaditaan turvepeltojen käytön tietkartta ..... 78</p> <p>7.5 Suometsien ilmastokostevä hoito ja käyttö ..... 79</p> <p>7.5.1 Kokonaistavallinen suometsänhoidon suunnittelu (kunnostusojituksen välttäminen) ..... 79</p> <p>7.5.2 Kokonaistavallaisen suometsänhoidon suunnittelu (peltainen metsänkasvatus rehevissä korvissa) ..... 80</p> <p>7.5.3 Edistetään suometsien tuhalannoitusta ..... 81</p> <p>7.6 Valuma-alueuunnittelu ..... 81</p> <p>7.7 Edistetään hiilen sidonnan ja varastoinnin sekä päästöjen vähentämisen markkinoita sekä kannustimia ..... 82</p> <p>7.8 Hiilestä kiinni -tutkimus- ja innovaatio-ohjelma ..... 83</p> <p>7.9 Kokeilut ja jaikuttaminen (Hiilestä kiinni -kehittämishankkeet) ..... 84</p> <p>7.10 Muut hiilensidontaa ja -varastointia edistävät toimenpiteet ..... 85</p> <p>7.10.1 Edistetään peltojen hiilen sidontaa ja hiilivarastoja ..... 85</p> <p>7.10.2 Edistetään kiinnänsämaametsien lannoitusta ..... 86</p> <p>7.10.3 Edistetään metsien nopeaa ja tehokasta uudistamista ..... 86</p>
--	---

55

<p>7.10.4 Lisätään lahoppuun hiilivarastoa talousmetsiin monimuotoisuus- ja ilmastoyistä säästöpuita jättämällä ..... 87</p> <p>7.10.5 Suonpohjien ilmastokostevä jatkokäyttö ..... 88</p> <p>7.10.6 Edistetään hiilivarastoja pitkäikäisissä puutuotteissa ja -rakenteissa ..... 89</p> <p>7.11 Muut poikkeikkaavat toimenpiteet ..... 90</p> <p>7.11.1 Osaaminen, koulutus ja neuvonta ..... 90</p> <p>7.11.2 Viestintä ja vuorovaikutus ..... 90</p> <p>7.11.3 EU- ja kansainvälinen yhteistyö ..... 91</p> <p>7.11.4 Teknologian kehittäminen ja käyttöönotto ..... 91</p> <p>7.11.5 Ruoantuotannon hiili-euro-ohjelma (HERO) ..... 92</p> <p>7.11.6 Toimialojen vähähiilitekartat ..... 92</p> <p>7.11.7 Paikallinen ja alueellinen yhteistyö ..... 93</p> <p>7.11.8 Kasvihuonekaasuinventaarion ja seurantarjestelmän kehittäminen (Hiilestä kiinni -lieto-ohjelma) ..... 93</p> <p>7.12 Edelleen kehitettävät ja myöhemmin päätettävät toimenpiteet ..... 94</p> <p>8 Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman toimenpiteiden ilmastovaikutukset ja epävarmuudet ..... 95</p> <p>8.1 Toimenpidekohtainen vaikutusten tarkastelu ..... 95</p> <p>8.2 Päästöjen poistumien kehitys maankäyttösektorilla vuoteen 2035 (MISU-politiikkaskenaario) ..... 97</p> <p>8.3 Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman ympäristövaikutuksien arviointi (SOVA) ..... 100</p> <p>8.4 Epävarmuudet ..... 104</p> <p>9 Toimeenpano ja seuranta ..... 106</p> <p>9.1 Toimeenpano ..... 106</p> <p>9.2 Seuranta ..... 108</p> <p>9.2.1 Ilmastovuosisikertomus ..... 109</p> <p>9.2.2 EU ja kansainvälinen raportointi ..... 109</p> <p>Liite 1. Luonnonvarakeskuksen arvio päästöjen ja poistumien kehityksestä maankäyttösektorin politiikkatoimilla vuoteen 2035 (MISU-politiikkaskenaario) ..... 110</p>	<p>Kuva 19. Maankäyttösektorin lisätoimien nettovaikutus verrattuna perusskenaarioon. Negatiiviset luvut tarkoittavat nielen kasvua tai päästöjen vähentämistä. Lähde: Luonnonvarakeskus 2022.</p>
--	--

56

Kansallinen sopeutumishjelma (MMM)

- Sopeutumis suunnitelmassa esitetään:
  - 1) ajantasainen riski- ja haavoittuvuustarkastelu;
  - 2) sopeutumisen hallinnonalakohtainen, hallinnonalojen rajat ylittävä ja alueellinen tarkastelu tarpeen mukaan;
  - 3) toimet sopeutumisen tavoitteiden saavuttamiseksi ja arvio niiden vaikuttavuudesta;
  - 4) muut kuin 1–3 kohdassa tarkoitettut tarpeelliset seikat.
- Niiden vaalikausien aikana, jolloin ei ole 1 momentissa tarkoitettua velvollisuutta laatia suunnitelmaa, on kuitenkin arvioitava voimassa olevan suunnitelman ajantasaisuutta ja uusien toimien tarvetta.

prof. Ekroos

57

57

Sisältö

VNS 15/2022 vp

Valtioneuvoston selonteko
kansallisesta
ilmastonmuutokseen
sopeutumis suunnitelmasta
vuoteen 2030
Hyvinvointia ja turvallisuutta
muuttavassa ilmastossa

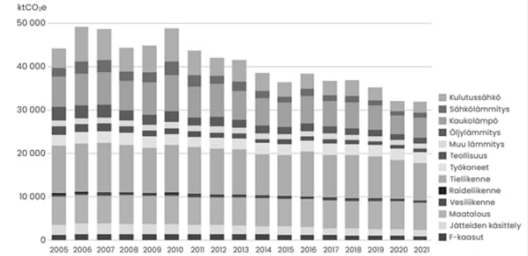
1	Johdanto	4		
2	Kansallinen ilmastomuutokseen sopeutumis suunnitelma 2030 – KISS2030	5		
2.1	Lähtökohdat	5		
2.1.1	KISS2030 on osa ilmastolain mukaista ilmastopolitiikan suunnittelujärjestelmää	5		
2.1.2	KISS2030 toimeenpanee kansainvälisiä velvoitteita	7		
2.1.3	KISS2030 on jatkoa pitkään tehdyille sopeutumispolitiikalle	7		
2.1.4	KISS2030:n toimeenpanon resursointi	9		
2.1.5	KISS2030 toimeenpannaan tehokkaasti ja oikeudenmukaisesti	11		
2.1.6	KISS2030 perustuu laajaan taustatyöhön	12		
2.2	Havaitut muutokset, vaikutuskenaariot ja riskit	13		
2.2.1	Ilmastomuutokseen liittyvä riski	14		
2.2.2	Ilmasto Suomessa on jo muuttunut	15		
2.2.3	Suomen ilmasto muuttuu tulevaisuudessa entisestään	17		
2.2.4	Luontoon ja yhteiskuntaan kohdistuvat ilmastomuutokseen liittyvät riskit ja haavoittuvuudet	20		
2.3	Visiona hyvinvointia ja turvallisuutta muuttavassa ilmastossa	36	2.5.10	Tavoitteet 22–24: Tietopohja, viestintä ja seuranta .....
2.4	Päämäärinä tahto, keinot ja kyky sopeutua	37	2.5.11	Lisävalmistelua edellyttävät toimenpiteet .....
2.5	Tavoitteet ja toimet vievät kohti päämääriä	39	3	Suunnitelman vaikutusten arviointi .....
2.5.1	Tavoitteet 1 ja 2: Kansallisen tason strateginen suunnittelu ja ennakointi	40	3.1.1	Taloudelliset vaikutukset, sis. julkistaloudelliset ja kokonaistaloudelliset .....
2.5.2	Tavoite 3: Kokonaisturvallisuus ja yleinen huoltovarmuustyö	45	3.1.2	Terveystieteelliset ja sosiaaliset vaikutukset .....
2.5.3	Tavoitteet 4 ja 5: Ruoka- ja ravitsemusturva	47	3.1.3	Ympäristövaikutukset .....
2.5.4	Tavoitteet 6–9: Infrastruktuuri ja rakennettu ympäristö	51	4	Suunnitelman valmistelun pääkohdat .....
2.5.5	Tavoitteet 10–13: Uuslujuvien luonnonvarojen käyttö ja hoito, luonnon monimuotoisuus, luontopohjaiset ratkaisut sekä kuivuusriskien hallinta	60	4.1.1	Suunnitelma valmistelun laajalle kokoonpanolla .....
2.5.6	Tavoite 14: Terveystieteiden suojelu ja edistäminen	69	4.1.2	Lausuntokierros .....
2.5.7	Tavoite 15: Kulttuuriperintö ja -ympäristö	72	Liite 1	Kooste suunnitelman tavoitteista ja toimenpiteistä .....
2.5.8	Tavoitteet 16–18: Alue- ja kuntatason ilmastoriskien hallinta	76	Liite 2	Valmisteluun osallistuneet .....
2.5.9	Tavoitteet 19–21: Kansainvälinen yhteistyö	82	Lähteet	.....

58

Kunnan ilmastosuunnitelma, 14 a § (108/2023)

- ORPON HALLITUSOHJELMAN MUKAAN 14 a § KUMOTAAN
- Laadittava kerran valtuustokaudessa, valtuusto hyväksyy
  - Voidaan laatia yhdessä "alueen" muiden kuntien kanssa (4 mom.), mutta olta
  - YM voi myöntää avustusta kunnille laatimiseen
- Suunnitelmassa oltava seuraavat tavoitteet ja toimet
  - Tavoite kasvihuonekaasujen päästöjen vähentämisestä kunnassa:
    - Huomioitava lain tavoitteet (2.1 §:n 1-3 kohdat)
    - Huomioitava myös nielutavoite
      - jos kunta asettaa poistumatavoitteita tai nieluja koskevia toimia
  - Toimet, joilla kasvihuonekaasujen päästöjä vähennetään kunnassa:
- Suunnitelmassa oltava seuraavat tiedot
  - Tiedot kasvihuonekaasujen päästöjen kehityksestä kunnassa;
  - Tiedot suunnitelman toteutumisen seurannasta;
- Suunnitelmassa myös muut tarpeelliseksi katsotut seikat
- Jos kunta asettaa sopeutumista koskevia tavoitteita, otettava huomioon 2.1 §:n 4-kohta (sopeudutaan ilmastonmuutokseen edistämällä ilmastoriskien hallintaa ja ilmastokestävyyttä)
- Seuranta: Kunnan seurattava toteutumista (SYKE 30.5.2023: 2021 päästöt edellisvuosien tasolla, vähenemät liikenteessä)
- "Oikeusvaikutus": Suunnitelma on otettava huomioon kuntastrategiassa (kuntalain 37 §) ja toimintakertomuksessa (kuntalain 115 §)
- Julkaistu opas kunnille: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-361-398-0>
- 14 a §:n voimaantulosäännös: hyväksyttävä ensimmäisen kerran viimeistään voimaantulon jälkeen alkavan ensimmäisen valtuustokauden aikana (2025-2029)

Suomen kuntien kasvihuonekaasupäästöt sektoreittain vuosina 2005–2021

	
<h2>Opas kunnan ilmastosuunnitelman valmisteluun</h2>	
<p>Ympäristöministeriön julkaisu 2023:17</p>	
<h3>Sisältö</h3>	
Oppaan lukijalle.....	8
1 Kunnan ilmastosuunnitelma-velvoite ilmastolaissa.....	10
2 Kuntien ilmastotyö ja aiemmat ilmastosuunnitelmat.....	13
2.1 Kuntien roolit ja mahdollisuudet ilmastotyössä.....	13
2.2 Kuntien aiemmat ilmastosuunnitelmat.....	14
2.3 Seudullinen ja alueellinen ilmastoyhteistyö.....	14
3 Ilmastosuunnitelman valmistelu.....	16
3.1 Ilmastosuunnitelma-velvoite käynnistää jatkuvan suunnitteluprosessin.....	16
3.2 Henkilöresurssit suunnitelman laatimiseksi.....	17
3.3 Kuntien yhteinen ilmastosuunnitelma.....	19
3.4 Ilmastosuunnitelma osana laajempaa ohjelmaa.....	22
3.5 Valtovastuun hakeneminen.....	22
3.6 Ilmastosuunnitelman kytkentä kuntastrategiaan ja toimintakertomukseen.....	23
3.7 Kuntalaisten ja muiden sidosryhmien osallistuminen ja viestintä.....	26
4 Ilmastosuunnitelman sisältö.....	31
4.1 Ilmastosuunnitelman vähimmäisvaatimukset ja rakenne.....	31
4.2 Kunnan kasvihuonekaasupäästöt ja niiden kehitys.....	34
4.2.1 Kasvihuonekaasupäästöjen muodot ja lähteet.....	34
4.2.2 Kasvihuonekaasupäästöjen kehitys kunnassa.....	36
4.3 Päästövähennystavotteiden asettaminen.....	39
4.4 Toimenpiteet kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseksi.....	43
4.4.1 Päästövähennysohjelmaa ja -toimenpiteiden valinta ja toteutus suunnitella.....	44
4.4.2 Toimenpiteiden vaikutukset.....	48
4.4.3 Toimenpiteiden kustannukset ja tuottamat säästöt.....	50
4.4.4 Toimenpiteiden toteutumistilastiedot.....	50
4.5 Ilmastosuunnitelman seuranta.....	53
5 Ohjeistuksia ja suosituksia ilmastolain vähimmäisvaatimuksia kattavamman ilmastosuunnitelman laatimiseen.....	54
5.1 Ilmastomuutoksen vaikutuksiin sopeutuminen.....	54
5.2 Hillelajien vahvistaminen maankäyttösektorilla.....	62
5.3 Ilmastotoimien vaikutukset luonnon monimuotoisuuteen.....	67
5.4 Kestävät julkiset hankinnat.....	72

Seuranta, 16 §

- Valtioneuvoston on seurattava ilmastopolitiikan suunnitelmien toteutumista riittävästi sen toteamiseksi
  - Saavutetaanko suunnitelmissa asetetut ilmastomuutoksen hillitsemistä ja sopeutumista koskevat tavoitteet sekä
  - 2 §:ssä tarkoitetut tavoitteet
- Seurannan perusteella valtioneuvosto päättää tarvittaessa tavoitteiden saavuttamiseksi tarvittavista lisätoimista
- Valtioneuvoston on seurattava 2 §:ssä tarkoitettujen tavoitteiden riittävyttä ajantasaisen ilmastomuutoksen etenemistä koskevan tieteellisen tiedon perusteella sekä sen varmistamiseksi, että tavoitteet täyttävät Suomea sitovien kansainvälisten sopimusten ja Euroopan unionin lainsäädännön mukaiset velvoitteet
- Ilmastopolitiikan suunnitelmiin sisältyvien päästö- ja poistumakehitysarvioiden toteutumista on seurattava kansallisessa kasvihuonekaasujen inventaariojärjestelmässä vuosittain tuotettujen kasvihuonekaasupäästöjä koskevien tietojen perusteella
- Lisäksi suunnitelmien seurannassa on huomioitava kansallisessa politiikkatoimien raportointijärjestelmässä tuotetut tiedot.
- Valtioneuvoston on tiedotettava seurannan tuloksista yleisölle

prof. Ekroos

61

61

Suunnitelmien muuttaminen, 17 §

- Valtioneuvoston on 16 §:n 1 momentissa tarkoitetun lisätoimia koskevan päätöksen mukaisesti muutettava ilmastopolitiikan suunnitelmia
- Suunnitelmien muuttamisessa noudatetaan, mitä 13 ja 14 §:ssä säädetään suunnitelmien valmistelussa noudatettavasta menettelystä
- Suunnitelmia voidaan muuttaa myös niiden sisältämissä merkitykseltään vähäisissä tiedoissa ilmenneiden puutteiden johdosta
  - voidaan suorittaa noudattamatta 13 ja 14 §:n mukaisia menettelyjä
- 17 § koskee muuttamista, kun on tehty lisätoimia koskeva päätös
- Ei ole nimenomaisia säännöksiä muista syistä tehtävistä muutoksista
  - Säännökset eivät estä muutoksia myös muin perustein
  - Se, että on laadittava tietyin väliajoin ei estä tekemästä useamminkin suunnitelmia
  - Tosiasiassa tietysti uusi suunnitelma on käytännössä edellisen muuttamista ("päivittämistä"), sillä edellisen kauden suunnitelma on pohja uudelle

prof. Ekroos

62

62

Ilmastovuosikertomus, 18 §

- Valtioneuvosto antaa kalenterivuositain ilmastovuosikertomuksen eduskunnalle. Ilmastovuosikertomuksen tulee sisältää:
  - 1) tiedot päästöjen ja poistumien kehityksestä;
  - 2) arvio ilmastopoliitikan suunnitelmissa esitettyjen nykyisten ja suunniteltujen toimien riittävydestä seuraavan 15 vuoden ajalle asetettujen tavoitteiden saavuttamisen osalta ja arvio niiden saavuttamisen edellyttämien 16 §:n 1 momentissa tarkoitettujen lisätoimien tarpeesta;
  - 3) tiedot 11 §:ssä tarkoitettuun keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelmaan sisältyvien päästövähennystavoitteiden toteutumisesta;
  - 4) tiedot 12 §:ssä tarkoitettuun maankäyttösektorin ilmastosuunnitelmaan sisältyvien päästöjä ja poistumia koskevien tavoitteiden toteutumisesta;
  - 5) 2 kohdassa tarkoitettujen nykyisten ja suunniteltujen toimien sekä 16 §:n 1 momentissa tarkoitettujen lisätoimien toteutumista koskevat tiedot;
  - 6) tarvittavassa laajuudessa arvio 10 §:ssä tarkoitettuun sopeutussuunnitelmaan sisältyvien sopeutumistoimien riittävydestä ja tehokkuudesta sekä tarvittaessa selostus suunniteltujen sopeutumistoimien toteutumisesta hallinnonalakohtaisesti ja alueellisesti.
- Ympäristöministeriön on tiedotettava yleisölle ilmastovuosikertomuksen antamisesta ja sen keskeisestä sisällöstä.

prof. Ekroos

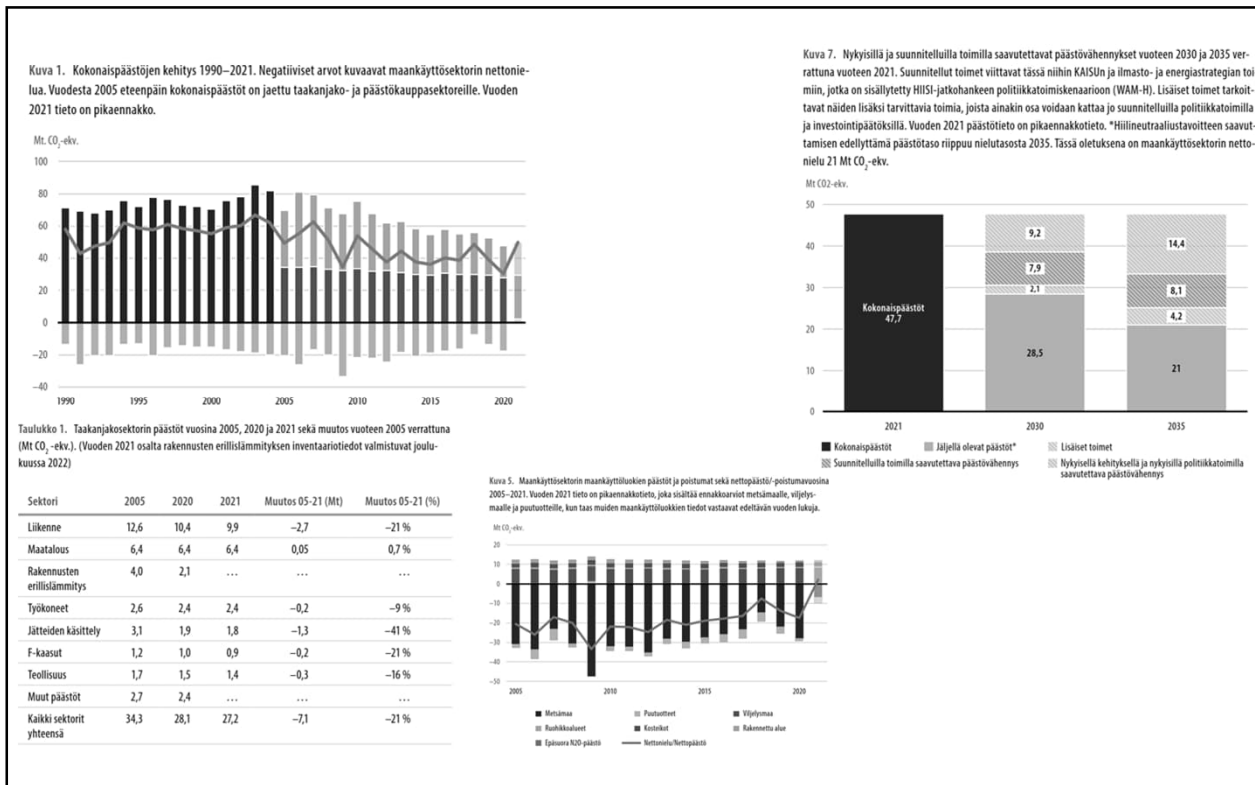
63

63

		Sisältö	
		Ilmastovuosikertomus 2022 – yhteenveto	8
Ilmastovuosikertomus 2022		1 Johdanto	13
7 Ilmastonmuutoksen sopeutuminen		2 Päästövähennystavoitteet	14
8 Ilmastopoliitika ja talous		2.1 Hallitusohjelma	14
8.1 Ilmastopoliitikan talousvaikutukset		2.2 Ilmastolaki	14
8.2 Hiilikädenjälki		2.3 EU:n ilmastotavoitteet	15
9 Ilmastopoliitikan sosiaaliset vaikutukset		2.4 Kansainvälinen toimintaympäristö ja Pariisin sopimus	15
9.1 Ilmastotoimien oikeudenmukaisuus		3 Kasvihuonekaasupäästöt 2005–2021	17
9.2 Ilmastotoimien hyväksyttävyyttä		3.1 Kokonaispäästöt	17
9.3 Yhdenvertaisuus		3.2 Päästökauppasektori	18
9.4 Tulonjako		3.3 Taakanjakosektori	19
Liitteet		3.4 Maankäyttösektori	24
Lite 1. Käytetyt tilastotiedot ja skenaariot		4 Tavoitteiden saavuttaminen	26
Lite 2. Sektorikohtaiset indikaattorit		4.1 Ilmastolain tavoitteet vuosille 2030 ja 2035	26
Lähteet		4.2 Taakanjakosektorin 2030 velvoite	29
Ympäristöministeriön julkaisu 2022:24		4.3 Maankäyttösektorin tavoitteet	30
		5 Päästövähennysoimet sektoreittain	33
		5.1 Liikenne	33
		5.2 Maatalous	41
		5.3 Rakennusten erillislämmitys	48
		5.4 Työkoneet	52
		5.5 Jätehuolto	56
		5.6 F-kaasut	60
		5.7 Muut päästöt	62
		5.8 Päästökauppasektori	63
		5.9 Maankäyttösektori	68
		6 Poikkileikkaavat toimet	72
		6.1 Kuntien ja alueiden ilmastotyö	72
		6.2 Kulutuksen hiilijalanjälki	74
		6.3 Julkiset hankinnat	76
		6.4 Kiertotalous	77
		6.5 Biotalous	80

64

65

Vaikutukset muuhun suunnitteluun, 4 §

- Oikeusvaikutukset
  - suunnitelmat on, noudattaen mitä niistä muissa laeissa erikseen säädetään, otettava huomioon suunniteltaessa ja päätettäessä muun lainsäädännön nojalla kasvihuonekaasujen päästöihin ja poistumiin vaikuttavista ja ilmastonmuutokseen sopeutumista koskevista toimista
    - Velvoittavuus, jos ei erityisiä säännöksiä huomioon ottamisesta?
- Ilmastonmuutoksen hillitsemistä ja siihen sopeutumista edistävät toimet, 5 §
  - Valtion viranomaisen on edistettävä toiminnassaan tavoitteiden ja ilmastopolitiikan suunnitelmien toteutumista
    - Mitä tarkoittaa käytännössä?

prof. Ekroos

66

66

Viranomaiset, ilmastopaneeli, saamelainen ilmastoneuvosto

- Viranomaisten tehtävät, kukin ministeriö (19 §)
  - Valmistelelee suunnitelmia koskevan osuuden (TEM, MMM, YM + muut)
  - Toimittaa tiedot vuosikertomusta varten – YM kokoaa
- Kasvihuonekaasujen kansallisen inventaariojärjestelmän vastuuyksikkönä toimii Tilastokeskus
- Kuntien päästötietopalvelun ylläpitäjänä toimii Suomen ympäristökeskus
- Ilmastopaneeli (20 §)
  - Valtioneuvosto asettaa neljän vuoden määräajaksi kerrallaan Suomen ilmastopaneelin, joka on riippumaton tieteellinen asiantuntijaelin
  - Ilmastopaneelin tehtävänä on tuottaa, koostaa ja eritellä tieteellistä tietoa ja tunnistaa tietotarpeita ilmastonmuutoksen hillitsemisestä ja siihen sopeutumisesta ilmastopolitiikan suunnittelua, toimeenpanoa, seurantaa ja päätöksentekoa varten
- Saamelainen ilmastoneuvosto (21 §)
  - Valtioneuvosto asettaa määräajaksi
  - Tulee olla edustettuna saamelaisen perinteisen tiedon haltijoita ja edustus keskeisiltä tieteenaloilta

Päätökset

- Ilmastopolitiikan suunnitelmia koskevat valtioneuvoston päätökset annetaan tiedoksi hallintolain (434/2003) 62 a §:n mukaisella julkisella kuulutuksella (21 a §)
- Päätös voidaan panna täytäntöön muutoksenhausta huolimatta, jollei muutoksenhakutuomioistuin toisin määrää (21 b §:n 4 momentti)

Muutoksenhaku, 21 b §

- Noudatetaan oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettua lakia
- Päätöksen valituskelpoisuutta koskeva erityissäännös
  - Päätöksestä, jossa todetaan lisätoimien tarve (16.1 §), saa valittaa vain 17 §:n 1 momentissa tarkoitetun päätöksen eli ilmastopolitiikan suunnitelman muuttamista koskevan päätöksen yhteydessä
- Valitusoikeus
  - 1) sillä, jonka oikeutta, velvollisuutta tai etua ilmastonmuutoksen tai sen hillitsemisen vaikutukset tai siihen sopeutuminen voivat erityisellä tavalla koskea;
  - 2) 1 kohdassa tarkoitettujen henkilöiden etuja sääntöjensä mukaan edustavalla valtakunnallisella rekisteröidyllä yhdistyksellä tai, jos ilmastonmuutoksen tai sen hillitsemisen vaikutukset tai siihen sopeutuminen voivat erityisellä tavalla koskea maan tiettyä aluetta tai sen osaa, vastaavanlaisella paikallisella tai alueellisella yhdistyksellä;
  - 3) sellaisella valtakunnallisella rekisteröidyllä yhdistyksellä tai säätiöllä, jonka tarkoituksena on luonnon-, terveyden- tai ympäristönsuojelun edistäminen;
  - 4) maakunnan liitolla, jos ilmastonmuutoksen tai sen hillitsemisen vaikutukset tai siihen sopeutuminen voivat erityisellä tavalla koskea maakunnan aluetta;
  - 5) valtakunnallisella valtion viranomaisella, jonka toimialaan liittyviä yleisiä etuja ilmastonmuutoksen tai sen hillitsemisen vaikutukset tai siihen sopeutuminen erityisellä tavalla koskevat, sekä muulla valtion viranomaisella, jonka toimialaan ja toimialueeseen liittyviä yleisiä etuja ilmastonmuutoksen tai sen hillitsemisen vaikutukset tai siihen sopeutuminen erityisellä tavalla koskevat;
  - 6) saamelaiskäräjillä;
  - 7) kolttien kyläkokouksella.

Muutoksenhaku, 21 b §

- Esitettävä selvitys siitä, mihin "erityiseen tapaan" valitusoikeus perustuu (21 b §:n 3 momentti):
  - 1) sillä, jonka oikeutta, velvollisuutta tai etua ilmastonmuutoksen tai sen hillitsemisen vaikutukset tai siihen sopeutuminen voivat erityisellä tavalla koskea;
  - 2) 1 kohdassa tarkoitettujen henkilöiden etuja sääntöjensä mukaan edustavalla valtakunnallisella rekisteröidyllä yhdistyksellä tai, jos ilmastonmuutoksen tai sen hillitsemisen vaikutukset tai siihen sopeutuminen voivat erityisellä tavalla koskea maan tiettyä aluetta tai sen osaa, vastaavanlaisella paikallisella tai alueellisella yhdistyksellä;
  - 4) maakunnan liitolla, jos ilmastonmuutoksen tai sen hillitsemisen vaikutukset tai siihen sopeutuminen voivat erityisellä tavalla koskea maakunnan aluetta;
  - 5) valtakunnallisella valtion viranomaisella, jonka toimialaan liittyviä yleisiä etuja ilmastonmuutoksen tai sen hillitsemisen vaikutukset tai siihen sopeutuminen erityisellä tavalla koskevat, sekä muulla valtion viranomaisella, jonka toimialaan ja toimialueeseen liittyviä yleisiä etuja ilmastonmuutoksen tai sen hillitsemisen vaikutukset tai siihen sopeutuminen erityisellä tavalla koskevat;
  - Muita em. säännös ei koske
- Muutoksenhausta kunnallisen viranomaisen päätökseen säädetään kuntalaissa.

Yleisiä huomiota ns. ilmastokanteista

- Ilmastokanteiden taustalla ihmisoikeuksien lisäksi myös muuta ylikansallista sääntelyä (erityisesti kv. ympäristösopimuksia, kv. tapaoikeutta (no harm principle), soft law:ta) sekä ympäristöoikeudellisia periaatteita (erityisesti ns. varovaisuusperiaate)
- Vallan kolmijako-oppi ja tuomioistuinten rooli
  - Valtionsisäisesti selkeä, mutta kansainvälisen oikeuden suhde kansalliseen lainsäätäjään näyttää muotoutuvan jossakin määrin toiseksi
- KHO 2023:62, Ilmastonmuutos – Ilmastovuosikertomus – Lisätoimet – Hallintopäätöksen valituskelpoisuus – Viranomaisen passiivisuus – Tuomioistuimen toimivalta (ks. toinen tiedosto)
- Ihmisoikeustuomioistuin: CASE OF VEREIN KLIMASENIORINNEN SCHWEIZ AND OTHERS v. SWITZERLAND (Application no. 53600/20), 9.4.2024

11.2.2022

Ari Ekroos / Ilmastopaneeli

71

71

KIITOS MIELENKIINNOSTA!

72